

Klimarådets hørings svar om Klimalovens årshjul og dets produkter

Klimarådet takker for invitationen til at deltage i den eksterne følgegruppe om Klimalovens årshjul og muligheden for at fremsende hørings svar. I invitationen efterspørger Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet bemærkninger til rammerne for produkterne i Klimalovens årshjul, kronologien af produkterne, indhold, kvalitet og relevans samt øvrige bemærkninger til Klimalovens årshjul. Klimarådet opfatter dette som en invitation til at kommentere bredt på Klimaloven, herunder på Klimalovens formål og de mål og principper, der er formuleret i Klimaloven, da de udgør en væsentlig del af rammerne for produkterne i årshjulet.

Introduktion

Klimarådet spiller en central rolle i Klimalovens årshjul og udarbejdelsen af produkter og har derfor gjort sig mange erfaringer med årshjulet og produkterne efter Klimalovens vedtagelse i juni 2020. Rådet har siden da årligt udgivet en statusrapport i februar og 3-4 vurderingsnotater, der kommenterer regeringens faste publikationer (klimafremskrivningen, den globale afrapportering og klimaprogrammet inkl. den globale strategi). Herudover har Klimarådet etableret et virkemiddelkatalog og offentliggjort 7 *ad hoc*-analyser samt en række hørings svar og indlæg.

Klimarådet har løbende fået input fra Klimadialogforum, bl.a. i forbindelse med hørings svar til statusrapporterne, møder i Klimadialogforum og diverse øvrige aktiviteter (se fx Klimarådet, 2023a). En omdømmeanalyse fra 2022 med input fra medlemmerne i Klimadialogforum viste, at Klimarådets arbejde vurderes at have væsentlig værdi, og at Klimarådet vurderes at have høj troværdighed, faglighed, relevans mm.

Overordnet finder Klimarådet, at den nuværende klimalov generelt er velfungerende, og at mange af Klimalovens nuværende elementer er vigtige at bevare. Klimarådet finder imidlertid også, at de tiltagende klimaudfordringer og behovet for yderligere handling både globalt og nationalt bør lede regeringen og Folketinget til at overveje en række elementer med sigte på at styrke retningen og fremdrift i klimapolitikken og danskernes engagement i arbejdet med at løse klimaudfordringen. Disse elementer beskrives nærmere nedenfor. Nogle af elementerne kan adresseres i politiske aftaler, strategier eller den konkrete implementering af klimapolitikken. Andre kan give anledning til justeringer af Klimaloven og dets årshjul.

Hørings svaret adresserer ikke den fastsættelse af nationale klimamålsætninger, som Klimarådet i henhold til Klimaloven skal bistå ministeren med, herunder heller ikke hvilken form de nationale mål mest hensigtsmæssigt tager. Klimarådets anbefalinger hertil fremlægges separat på et senere tidspunkt.

Mange af klimalovens elementer er vigtige at bevare

Det er Klimarådets erfaring, at den nuværende klimalov generelt er velfungerende. Mange af lovens bestemmelser er efter Klimarådets opfattelse vigtige at bevare for at sikre retning, fremdrift og engagement i arbejdet med at løse klimaudfordringen i overensstemmelse med Klimaloven. Det gælder bl.a.:

- Etablering og løbende formulering af nationale mål på kort og lang sigt (§1-2)
- Koblingen til Parisaftalen, som udgør en vigtig ramme for den globale indsats (§1, stk. 1, 3)
- Et uafhængigt Klimaråd, der yder uvildig rådgivning, og det dertil knyttede Klimadialogforum med de opgaver og den organisering, der er beskrevet i loven (§3-5, §10-12)

- Ministerens udarbejdelse af en klimastatus- og fremskrivning (§6)
- Ministerens udarbejdelse af et klimaprogram (§7).

Disse er vigtige bestemmelser i Klimaloven, men ikke en udtømmende liste. Det er således Klimarådets vurdering, at man nøje bør overveje behovet for ændringer i Klimaloven, bl.a. fordi ændringer kan risikere at skabe usikkerhed om retningen i klimaindsatsen blandt investorer, virksomheder og borgere, der alle spiller en vigtig rolle i omstillingen. Eventuelle ændringer i Klimaloven bør derfor sigte mod at styrke retningen, fremdrift og engagement i arbejdet med at løse klimaudfordringen.

Det er afgørende, at Klimarådet er uafhængigt og, som der står i Klimaloven, er en 'uvildig rådgiver'. Dette omfatter i praksis både rollen som vagthund og som rådgiver for regering og Folketinget. I overensstemmelse med Klimaloven følger Klimarådet udviklingen og fremdriften på klimaområdet tæt og kommer med konkrete politikanbefalinger med tilhørende vurderinger af konsekvenserne for en række vigtige samfundsmæssige hensyn. Både rollen som vagthund og som rådgiver er helt central, og de to roller må derfor ikke stå i vejen for hinanden, men tværtimod tænkes sammen, så de konkrete politikanbefalinger i videst muligt omfang understøtter behovet for konkret handling på klimaområdet.

Klimaudfordringerne er tiltagende, og der er behov for yderligere handling

Mens den nuværende klimalov generelt har været velfungerende, er det Klimarådets opfattelse, at de tiltagende klimaudfordringer, herunder risikoen for at overskride 'tipping points', og behovet for yderligere handling både globalt og nationalt, bør lede regeringen og Folketinget til at overveje elementer, der kan styrke retningen, fremdriften og engagementet i arbejdet med at løse klimaudfordringen.

- For så vidt angår de tiltagende klimaudfordringer, indikerer en række observationer, at klimaforandringerne sker hurtigere end tidligere forventet. I juli advarede FN's generalsekretær om, at verden bevæger sig fra en periode med global opvarmning til en periode med global 'kogning' (UN, 2023). For en nærmere gennemgang og vurderinger af klimaforandringerne henvises til Danmarks Meteorologiske Institut, der i henhold til Klimaloven er regeringens rådgiver i relation til den klimavidenskabelige udvikling, og FN's Klimapanel.
- For så vidt behovet for yderligere global handling, er der behov for at mindske de globale udledninger væsentligt og hurtigt for at begrænse temperaturstigningerne og overholde Parisaftalens mål (UNFCCC, 2023; se også Klimarådet, 2022a). De globale drivhusgasudledninger stiger imidlertid fortsat. Samtidig viser regeringens globale afrapportering fra 2023, at mens dansk myndighedssamarbejde, udvikling af grøn teknologi og andet bidrager til at begrænse reduktioner i udlandet, bidrager bl.a. Danmarks høje forbrug og international transport ind og ud af Danmark til de fortsat høje globale udledninger. For nærmere gennemgange og vurderinger, se evt. regeringens globale afrapportering (ENS, 2023), Klimarådets kommentering heraf (2023e) og FN's beskrivelse af den kommende 'global stocktake' på COP28 (UNFCCC, 2023).
- For så vidt angår behovet for yderligere national handling vurderede Klimarådet i sin statusrapport 2023, at regeringen på et overordnet plan har skitseret en vej til at opfylde 70-procentsmålet. Samlet fandt Klimarådet det dog ikke anskueliggjort, at regeringens konkrete klimaindsats leder til opfyldelse af 70-procentsmålet. Klimarådet fandt også, at der er behov for yderligere og snarlig handling for at opfylde både Danmarks 2025-mål samt Danmarks EU-mål, der gælder for hele perioden 2021-2030 (Klimarådet, 2023b).

Klimarådet finder, at klimapolitikken siden Klimalovens vedtagelse i 2020 er kommet til at omfatte flere problemstillinger, og at der er kommet yderligere opmærksomhed omkring specifikke temaer. Nedenstående kan fremhæves:

- *Danmarks globale klimaindsats* fremhæves i regeringsgrundlaget fra december 2022 og har været genstand for en række diskussioner, bl.a. i lyset af regeringens globale strategier og afrapporteringer, Klimarådets kommenteringer af disse samt Klimalovens formulering om, at Danmark skal være et 'foregangsland'. Klimarådet afholdt i november 2022 et møde i Klimadialogforum med fokus på netop 'Danmark som foregangsland', og hvordan begrebet kan forstås og operationaliseres (Klimarådet, 2022a, 2022b).

- *Implementering* af allerede vedtagne politiske tiltag spiller som beskrevet i Statusrapport 2023 en vigtig rolle i opfyldelsen af Klimalovens formål, herunder særligt opfyldelsen af nationale mål. Klimarådet har noteret sig, at ministeren allerede har erklæret, at implementering er en prioritet, og at der er nedsat arbejdsgrupper (NEKST). Klimarådet har også noteret sig, at flere analyser har vist, at arbejdskraft og kompetencer, herunder uddannelse, spiller en væsentlig rolle i forbindelse med implementering af klimatiltag og rettidig og omkostningseffektiv opfyldelse af Danmarks 2030-mål, og at arbejdskraftsbehovet kan indebære jobmuligheder, samt at regeringen i regeringsgrundlaget har fokus på sammenhængen mellem klima og erhvervsuddannelser. Det må imidlertid formodes, at yderligere og konkrete tiltag for at fremme implementering er nødvendige. Det gælder fx for udtagning af lavbundsjord og udbygning af vedvarende energi (se også Klimarådet, 2023b).
- *Teknologiudvikling og -udbredelse* spiller en væsentlig vigtig rolle i opfyldelsen af Klimalovens formål, mål og samfundsmæssige hensyn. Det gælder både nationalt, fx inden for landbrug, transport og CCS (se også Klimarådet 2023b, 2023c), og globalt, hvor det fx fremgår af regeringsgrundlaget, at regeringen ønsker at hæve ambitionerne for Danmarks klimaaftryk i verden ved at opstille et mål, der bl.a. afspejler eksport af energiteknologi. Der er imidlertid usikkerhed om, præcis hvor langt forskellige teknologier er i udviklingen i dag ('technological readiness level'), hvor hurtigt de enkelte teknologier kan udvikles, udbredes og integreres i systemmæssige sammenhænge, hvordan man bedst fremmer dem, bl.a. i lyset af samfundsmæssige barrierer ('societal readiness level'), og Danmarks nærmere rolle heri (se fx IEA, 2021a, 2023; Klimarådet, 2023b). Derudover er der usikkerhed om størrelsen af klimaeffekten af eksport af teknologier (Klimarådet 2023e), og om hvordan man fra politisk side planlægger at opnå Klimalovens formål, mål og samfundsmæssige hensyn, hvis væsentlige teknologier udvikles og udbredes langsommere end forventet. Spørgsmålene kan forventes at blive endnu vigtigere de kommende år, når Danmark nærmer sig målopfyldelse i 2030 og efterfølgende skal opnå klimaneutralitet og negative udledninger.
- *Adfærds- eller livstilsændringer* vil ifølge rapporter fra FN's Miljøprogram (UNEP, 2020) og Det Internationale Energiagentur (IEA, 2021b) være nødvendige for at nå Parisaftalens mål. Klimarådet vurderer det overvejende sandsynligt, at det samme gælder for opnåelsen af Klimalovens mål, herunder opnåelsen af klimaneutralitet på lang sigt, og en effektiv nedbringelse af Danmarks globale klimaaftryk. Dels fordi adfærds- eller livstilsændringer som fx mere klimavenlige kostvaner i sig selv rummer et væsentligt potentiale (se også Klimarådet, 2021); dels fordi adfærds- eller livstilsændringer, nye teknologier og implementering kan være komplementære. Fx vil en række nye, klimavenlige teknologier bedst kunne anvendes og udbredes i samspil med adfærds- og livstilsændringer og visa versa, jf. ovenfor om 'societal readiness level'.
- *Kommunikation, information og lokalt engagement* kan spille en væsentlig rolle i løsninger på klimaudfordringen, bl.a. ved at fremme adfærds- eller livstilsændringer jf. ovenfor eller styrke opbakningen til klimatiltag. Parisaftalen fastlægger da også, at dens parter skal fremme uddannelse, offentlig opmærksomhed ('awareness') og deltagelse mm. Klimarådet bemærker, at fx regeringen i Skotland har formuleret en såkaldt 'Public Engagement Strategy for Climate Change' (Scottish Government, 2021).
- *Systemiske sammenhænge og sammenhænge mellem opfyldelsen af klimamål og andre samfundsmæssige hensyn* bliver stadig tydeligere. Dette gælder ikke blot de hensyn, der er nævnt eksplicit i de guidende principper, herunder fx omkostningseffektivitet, beskæftigelse eller lækage, men også andre samfundsmæssige hensyn som fx biodiversitet, klimatilpasning, forsyningssikkerhed og planetære grænser i øvrigt. På den ene side rummer mange klimatiltag – fx energieffektiviseringer – gevinster i forhold til samfundsmæssige hensyn. På den anden side viser nogle mål, konkrete klimatiltag og forskellige hensyn sig i konkrete tilfælde at være i indbyrdes modstrid. Fx har Klimarådet i en analyse af landbrugets omstilling ved en drivhusgasafgift (Klimarådet, 2023c) vist, at tiltag, der værner om beskæftigelsen i landbruget (et guidende princip i Klimaloven), forventeligt vil svække hensynene til omkostningseffektivitet og langsigtet grøn omstilling (andre guidende principper). Klimarådet finder, at afvejningerne mellem forskellige samfundsmæssige hensyn kan vise sig større og vanskeligere, jo senere de nødvendige klimatiltag indføres (Klimarådet, 2023d).

At klimapolitikken er blevet mere omfattende, og at specifikke temaer får endnu større opmærksomhed end tidligere afspejles bl.a. i de ovenfor nævnte input fra Klimadialogforum. Her er der generelt stor efterspørgsel efter analyser fra Klimarådets side og for endnu større bredde og/eller dybde i analyserne (se fx Klimarådet, 2023f). Som eksempler har ønsket om et stort fokus på EU's klimapolitik, det globale område og samfundsmæssige analyser været fremhævet.

Klimarådet anbefaler, at man fra politisk side overvejer en række elementer

På basis af ovenstående anbefaler Klimarådet, at regeringen og Folketinget overvejer en række nye elementer med sigte på at styrke retningen i klimapolitikken, fremdriften i klimapolitikken og danskernes engagement i arbejdet med at løse klimaudfordringen. Nogle af elementerne vil kunne adresseres i politiske aftaler, strategier eller den konkrete implementering af klimapolitikken. Andre vil kunne give anledning til justeringer af Klimaloven og således ændre rammerne for produkterne i Klimalovens årshjul, kronologien af produkterne eller produkternes indhold, kvalitet og relevans.

1. Klimarådet anbefaler, at årshjulets kronologi ændres, så *regeringen fremover fremlægger sin klimastatus og - fremskrivning umiddelbart forud for Klimarådets fremlæggelse af sin årlige statusrapport.*

Konkret kunne det fx besluttes, at regeringens klimastatus- og fremskrivning fremover skal komme i marts, hvis det er muligt, hvorefter Klimarådets statusrapport skal komme i juni. Det skal dog samtidig sikres, at det samlede årshjul fungerer hensigtsmæssigt, herunder også sammenhængen mellem Klimarådets statusrapport og regeringens klimaprogram, der ideelt set ikke bør udkomme senere end september, som den gør nu. Med en mere opdateret klimastatus- og fremskrivning forud for Klimarådets statusrapport ville Klimarådet kunne øge statusrapportens rådgivende værdi for regeringen.

Ovennævnte anbefaling hviler på den forudsætning, at der udkommer én årlig klimastatus- og fremskrivning. Hvis der alternativt kom fx to årlige opdateringer af regeringens klimastatus- og fremskrivning, så ville Statusrapporten bedre kunne offentliggøres i februar, da den så ville hvile på et mere opdateret grundlag end den hidtidige praksis, hvor fremskrivningen er ca. 10 måneder gammel.

2. Klimarådet anbefaler, at *Danmarks globale klimaindsats* fremadrettet får større fokus end i dag. Klimarådet bemærker i den forbindelse, at Klimarådet senere i 2023 vil udgive en analyse, hvori det vurderes, hvilke områder der er særligt væsentlige i Danmarks globale klimaindsats. Det kunne fx være klimaaftryk fra dansk forbrug og udvikling af grønne teknologier. Klimarådet har fx tidligere anbefalet et pejlemærke for nedbringelse af klimaaftrykket fra forbrug (Klimarådet, 2023e) og skærpet opmærksomhed omkring Danmarks internationale transport (Klimarådet, 2023b).

Klimarådet anbefaler endvidere, at regeringens globale afrapportering, der er beskrevet i Klimalovens §6 stk. 3 fremover rapporterer på alle væsentlige elementer i regeringens globale strategi, der er beskrevet i §7 stk. 7, og omvendt. Således har Klimarådet tidligere påpeget, at regeringens afrapportering i højere grad bør anvendes til at understøtte beslutningsgrundlaget for Danmarks internationale klimaindsatser (Klimarådet, 2023e). Justeringen vil øge relevansen af både den globale afrapportering og den globale strategi.

Klimarådet understreger i øvrigt, at et større fokus på det internationale område ikke bør føre til, at det nationale område får mindre opmærksomhed, end det ellers ville få, idet der som beskrevet ovenfor er behov og muligheder for at styrke både nationale og globale indsatser.

3. Klimarådet anbefaler – i lyset af de ovenfor beskrevne udfordringer og temaer – at der skabes et bedre overblik over *a) udviklingen af særligt relevante teknologier, b) implementering af vedtagen politik, c) relevante samfundsmæssige hensyn, herunder systemiske sammenhænge, og d) engageringen af danskerne i arbejdet med at løse klimaudfordringen.* Dette kunne fx ske som en del af regeringens klimastatus- og fremskrivning.

For så vidt angår engagering af danskerne i arbejdet med at løse klimaudfordringerne kunne det ligeledes overvejes, om der bør formuleres en konkret strategi, der adresserer adfærds- og livsstilændringer, kommunikation, information og/eller lokalt engagement, jf. ovenfor, og om en sådan strategi fx bør indgå i det årlige klimaprogram, som ministeren i henhold til §7 skal udarbejde til Folketinget.

Det er vigtigt, at Klimarådets ressourcer og langsigtede bevilling står mål med de opgaver, Klimarådet tildeles i loven eller andetsteds for at sikre en tilstrækkelig høj faglig kvalitet af Klimarådets produkter og Klimarådets rolle som uvildig rådgiver for den til enhver tid siddende regering og Folketinget.

Afslutningsvis takker Klimarådet igen for muligheden for at afgive hørings svar og står til rådighed for yderligere uddybning og dialog. Klimarådet ser frem til evalueringens videre forløb og udkommet af regeringens og Folketingets politiske drøftelser.

Referencer

ENS (2023), 'Danmarks globale klimapåvirkning – Global afrapportering', Energistyrelsen, [Danmarks globale klimapåvirkning | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

IEA (2021a), 'Net Zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector', International Energy Agency, [Net Zero by 2050 - A Roadmap for the Global Energy Sector \(windows.net\)](#)

IEA (2021b), 'Do we need to change our behaviour to reach net zero by 2050', International Energy Agency, [Do we need to change our behaviour to reach net zero by 2050? – Analysis - IEA](#)

IEA (2023), 'Global CO2 emissions changes by technology maturity category in the Net Zero Scenario, 2050 compared to 2030', International Energy Agency, [Global CO2 emissions changes by technology maturity category in the Net Zero Scenario, 2050 compared to 2030 – Charts – Data & Statistics - IEA](#)

Klimarådet (2021) 'Klimavenlig mad og forbrugeradfærd', Klimarådet, <https://klimaraadet.dk/da/analyse/klimavenlig-mad-og-forbrugeradfaerd>

Klimarådet (2022a), 'Danmarks Klimamål', Klimarådet, [Danmarks klimamål | Klimarådet \(klimaraadet.dk\)](#)

Klimarådet (2022b), 'Opsamling på møde i Klimadialogforum', Klimarådet, [Opsamling på møde i Klimadialogforum 25. november 2022.pdf \(klimaraadet.dk\)](#)

Klimarådet (2023a), 'Aktiviteter og møder i Klimarådet og sekretariat', [Aktiviteter og møder i Klimarådet og sekretariat | Klimarådet \(klimaraadet.dk\)](#)

Klimarådet (2023b), 'Statusrapport 2023', Klimarådet, [Statusrapport 2023 | Klimarådet \(klimaraadet.dk\)](#)

Klimarådet (2023c), 'Landbrugets omstilling ved en drivhusafgift', [Landbrugets omstilling ved en drivhusafgift.pdf \(klimaraadet.dk\)](#)

Klimarådet (2023d), 'Hurtig klimahandling giver de bedste muligheder for at tage brede hensyn', Klimarådet, [Hurtig klimahandling giver de bedste muligheder for at tage brede hensyn | Klimarådet \(klimaraadet.dk\)](#)

Klimarådet (2023e), 'Kommentering af Global Afrapportering 2023', Klimarådet, [Kommentering af Global Afrapportering 2023 | Klimarådet \(klimaraadet.dk\)](#)

Klimarådet (2023f), 'Referat fra møde i Klimadialogforum', [Læs Klimadialogforums kommentarer til Statusrapport 2023.pdf \(klimaraadet.dk\)](#)

Scottish Government (2021), 'Climate Change – Net Zero Nation: Public Engagement Strategy', Scottish Government, <https://www.gov.scot/publications/net-zero-nation-public-engagement-strategy-climate-change/pages/3/>

UN (2023), 'Hottest July ever signals 'era of global boiling has arrived' says UN chief', United Nations, [Hottest July ever signals 'era of global boiling has arrived' says UN chief | UN News](#)

UNEP (2020), Capstick, S., Khosla, R. and Wang, S. 'Bridging the gap – the role of equitable low-carbon lifestyles', Emissions Gap Report, 2020, UNEP, Lifestyles [EGR20och6.pdf \(unep.org\)](#)

UNFCCC (2023), 'Why the Global Stocktake is a Critical Moment for Climate Action', United Nations Framework Convention on Climate Change, [Why the Global Stocktake is a Critical Moment for Climate Action | UNFCCC](#)